

Управління культури та охорони культурної спадщини
Черкаської обласної державної адміністрації

Комунальний заклад «Обласна універсальна
наукова бібліотека імені Тараса Шевченка»
Черкаської обласної ради

Серія «Черкащини славетні імена»

Олександр Кошиць:
геній хорового співу
(150 років від дня народження композитора)

Біобібліографічний покажчик

Черкаси 2025

Від укладачів

Черкаська обласна універсальна наукова бібліотека імені Тараса Шевченка продовжує розпочату у 2004 році серію видань «Черкащини славетні імена». Біобібліографічний нарис «Олександр Кошиць: геній хорového співу» присвячений 150-річчю від дня народження композитора.

Структурно покажчик складається з передмови, біографічної довідки, відгуків відомих критиків і діячів мистецтва про життєвий та творчий шлях композитора, бібліографічної частини, довідково-пошукового апарату, змісту.

Бібліографічна частина складається з 2-х розділів: «Твори Олександра Кошиця» та «Література про життя та творчість Олександра Кошиця», які у свою чергу діляться на підрозділи. До першого розділу ввійшли описи окремих видань творів, публікації у збірниках та періодичних виданнях. У підрозділах матеріали згруповано у хронологічному порядку, а в межах року – за абеткою назв творів. Другий – включає інформацію про життєвий шлях композитора, його творчу діяльність, відгуки на окремі твори.

Друкований документальний масив доповнено інтернет-ресурсами. Хронологічні рамки – 1942–2020 роки.

Для збереження достовірності інформації перегляд матеріалів здійснювався “de visu”, крім тих, які відсутні у фонді бібліотеки і позначені астериском (*).

Основними джерелами пошуку літератури були державні літописи книг, газетних і журнальних статей, каталоги, картотеки, електронні бази даних Черкаської обласної універсальної наукової бібліотеки імені Тараса Шевченка та інших закладів України.

Довідковий апарат складається з «Іменного покажчика», «Списку переглянутих і розписаних періодичних видань».

Бібліографічний опис здійснено за чинними в Україні стандартами, в описах вжито загальноприйняті скорочення слів. У випадку, коли назва не розкриває змісту публікації, надано стислі довідкові, уточнюючі анотації. Описи мають наскрізну нумерацію.

З електронною версією бібліографічного покажчика користувачі можуть ознайомитися на сайті Черкаської обласної універсальної наукової бібліотеки імені Тараса Шевченка: <http://new.library.ck.ua/index.php/biblioteka/vydannia-biblioteky>.

Передмова

12 вересня 2025 року виповнюється 150 років від дня народження Олександра Антоновича Кошиця – видатного хорового диригента, композитора, фольклориста, музикознавця, відкривача українського музичного мистецтва та й самої України для світу. Його ім'я, примусово забуте протягом десятиліть радянщини, останніми роками звучить досить часто. Переважно у зв'язку зі сторіччям від фантастичних гастролей Української республіканської капели (розпочалися в 1919 році), створеної за розпорядженням Симона Петлюри для популяризації молодого Української держави, засвідчення її самобутності й культурної самодостатності. Одним із наслідків тих тривалих гастролей стала й популярність у світі нашого «Щедрика» в геніальній інтерпретації Миколи Леонтовича.

Але масштаб особистості Олександра Кошиця значно більший. У його композиторській творчості, у тих композиторських

техніках, які він застосовував для створення хорової музики, є елементи, які успішно використовуються, зокрема в джазі й популярній музиці. Він надзвичайно багато працював у жанрі духовної музики, принципово наповнюючи свої твори українською мелодикою. Кошиць-дослідник повернув до життя ім'я і музику геніального композитора Артемія Веделя, якого майже 100 років російський царат забороняв навіть згадувати. Кошиць-менеджер культури запропонував ряд популярних форм презентації хорової музики, зокрема тематичні, театралізовані концерти. Кошиць-фольклорист зберіг величезну кількість нашої пісенної спадщини і, що цікаво, навіть імена сучасних йому народних виконавців. У подальшому, уже в часи свого життя в США, він проробив величезну роботу для популяризації української пісні за океаном у перекладах англійською мовою. І навпаки – він створив десятки обробок пісень народів світу з текстами, перекладеними українською мовою. Кошиць-видавець із 1917 по 1919 рік доклав фантастичних зусиль для друку творів українських композиторів Миколи Лисенка, Кирила Стеценка, Миколи Леонтовича та інших. Кошиць-диригент... На жаль, диригентський феномен залишився для нас тільки у відгуках про концерти хорів під його керівництвом, однаково захоплених у різних куточках планети.

Цей бібліографічний покажчик є ключем до надзвичайно цікавого й різноманітного творчого світу Олександра Кошиця, міць якого народилася там же ж, де і Геній Тараса Шевченка – у самому Серці України.

Голова правління
ЧОО НВМС

Євген ВАЛОВЕНКО

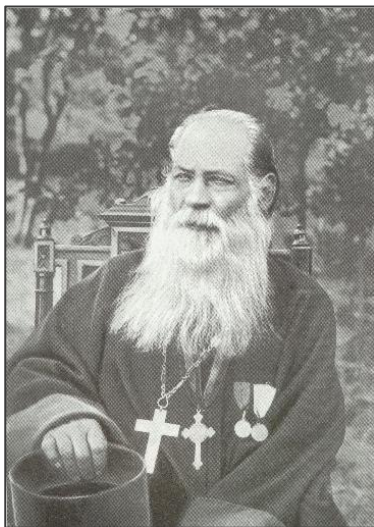
«Пісня є невід'ємною частиною душі українця, виявом його натури, найкращим виразом його душевних переживань. Всі сторінки українського життя, індивідуального і громадського, світового і релігійного, національного і політичного, відбилися в українській пісні, мов у дзеркалі, з дивною експресією в слові й музиці, так що українська пісня являє собою не тільки живий образ українського життя, але й літопис нації, історії її в звуках», – ці слова належать великому знавцю народної пісенної творчості, видатному композитору і диригенту Олександр Кошицю, чие ім'я тривалий час замовчували, а нині воно знову засяло в колі геніїв української культури.

ЖИТТЯ ТА ТВОРЧІСТЬ КОМПОЗИТОРА

«Моя любя Тарасівка... Це та земля, де лунають найкращі у світі пісні, де чутно найчистішу нашу мову, де сяє найясніше між усіма сонцями сонце, яку вкрило найблакитніше небо; земля – свідок козацької слави; земля, де ходили гайдамаки «з святими ножами»; земля, по якій блукав «босими ногами» великий Тарас, яку оспівував у своїх геніальних піснях; земля з найкращими людьми на світі. Одне слово, найкращий куточок на світі, де стоїть моя любя Тарасівка! Хіба не правда? Хай хто посміє сказати інакше!» – ці рядки великої синівської любові до рідної землі належать геніальному хоровому диригенту, композитору, етнографу Олександру Кошицю.

Народився Олександр Антонович 12 вересня 1875 року в селі Ромашки Канівського повіту на Черкащині, а дитинство минуло в с. Тарасівка, тепер Шевченківської сільської громади Звенигородського району Черкаської області.

З'явився на світ у родині священника Антонія Ігнатовича Кошиця і його дружини Євдокії Михайлівни.

*Антоній Ігнатович Кошиць (1830–1898) –
батько Олександра Кошиця*

*Євдокія Михайлівна Кошиць (1836–1911) –
мати Олександра Кошиця*

У 1877 році батько переїхав у нову парафію, до села Тарасівка Звенигородського повіту, що поруч з Кирилівкою – батьків-

щиною Великого Кобзаря, з родичами якого Антоній Кошиць приятелював. Отже, саме Тарасівка фактично є духовною батьківщиною Олександра Кошиця, із нею він пов'язаний і життям, і душею, і спогадами.

1884 року вступає до Богуславської бурси, Сашко відчув потяг до музики. Особливо захоплювала його творчість українського композитора Артема Веделя, музика якого тривалий час була заборонена Синодом. А 1890 року юний Кошиць переїздить до Києва і вступає до Київської духовної семінарії.

*Олександр Кошиць – студент Духовної Семінарії.
Київ. 1895 рік*

Непомітно промайнули роки навчання. Кошиць все частіше замислюється, що ж робити далі. Йти вчителювати він не хотів, а від думки, що потрібно буде одягти рясу – «мороз йшов по шкірі». Юнак вирішив продовжити навчання в Духовній академії, однак із першої спроби вступити туди йому не вдалося. Тому Кошиць іде працювати вчителем у сільську школу, та провчителювавши менше року, Олександр Антонович звільняється і повторює спробу вступу до Академії. Навесні 1897 року Кошиць

приїздить до Києва, успішно складає іспити і стає учнем Академії, де вчиться протягом 4-х років (1897–1901).

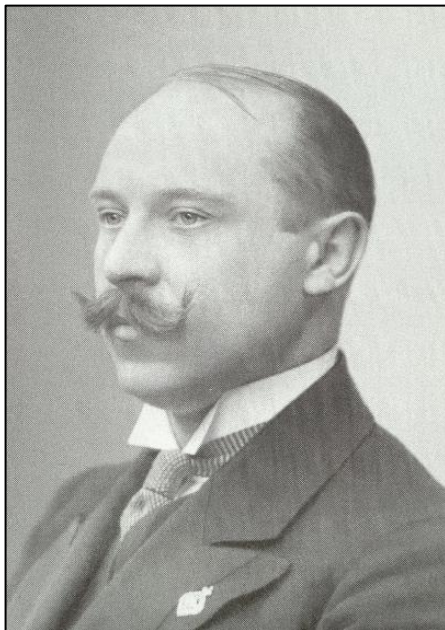
Знаменною подією в його житті стало його знайомство 1893 року з М. В. Лисенком. На прохання композитора Олександр зібрав і записав у рідній Тарасівці близько 200 пісень, які було видано двома збірками.

Після першого року навчання в семінарії Кошицю довірили очолити академічний хор. За цю роботу він узявся з великою завзятістю. Керуючи колективом упродовж трьох років, Олександр мав змогу з-поміж інших творів виконувати церковні композиції свого улюбленого композитора Артемія Веделя. На той час це було ризикованою справою, адже твори цього автора були під забороною. Але в день Івана Богослова на урочистому концерті хор під керівництвом Кошиця виконав композиції Веделя і публіка була в захваті. 1901 року Олександр Антонович закінчує навчання, отримує вчену ступінь Кандидата Богослов'я і одружується. Його обраницею стала Варвара Попова, однак шлюб був невдалим і через чотири роки розпався. У цей час митець працює акцизним контролером на цукровому заводі.

У 1902 році О. Кошиць їде у Ставрополь, де працює спершу вчителем Духовної жіночої гімназії, а потім – викладачем історії в Учительському інституті.

Саме тоді, він проявляє себе як етнограф. Там же, у Ставрополі, уряд кубанських козаків запропонував йому (за порадою Миколи Лисенка) здійснити поїздку по станицях Кубані з метою записати якомога більше народних пісень, які ще збереглися в пам'яті козаків, місцевих жителів. За три роки Олександр Кошиць записав величезну кількість матеріалу, з якого відібрав п'ятсот пісень і передав їх Кубанському обласному управлінню. Ця його робота удостоєна Золотої медалі на етнографічній і господарській виставці Кубані. На превеликий жаль, усі ці зошити через короткий час безслідно зникли. Лише якусь частину пісень митцеві вдалося поновити за своїми чернетками, але скільки саме – невідомо.

Повернувшись до Києва в 1904 році, працює спершу в Учительській семінарії, Другій жіночій духовній та Першій комерційній

Олександр Кошиць – учитель гімназії в Ставрополі. 1903-1904 рр.

школах. Відчуваючи великий потяг до музики, зокрема до композиції, О. Кошиць переходить на роботу до Музично-драматичного інституту Миколи Лисенка і веде клас хорового співу. Одночасно навчається в класі композиції професора Любомирського. Згодом він очолює товариство «Боян», засноване Миколою Лисенком.

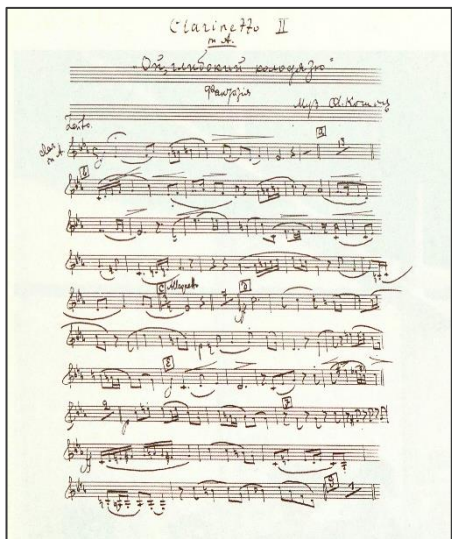
Із 1909 року Олександр Кошиць керує хором студентів Київського університету святого Володимира, з яким об'їздив чи не всю Україну. Із часом Олександр Антонович став для хористів не лише наставником, а й щирим другом, якого всі любили і поважали. 1910-го – закінчує музично-драматичну школу Миколи Лисенка. Хормейстер Київської опери, очолює музичну частину Державного драматичного театру в Києві, обіймає посаду голови музичного відділу при Міністерстві. І до того ж є професором Київської консерваторії.

1911 року дирекція імператорського музичного училища запропонувала йому вести клас хорового співу, а потім і в консерваторії.

Через рік Олександр Кошиць – капельмейстер театру Миколи Садовського, де ставить опери «Утоплена» та «Різдвяна ніч» М. Лисенка, «Роксолана» Січинського, «Сільська честь» Масканыї, відновлює «Гальку» Монюшка та «Енеїду» М. Лисенка, а також ставить ряд оперет і пише музику до п'єс «Дай серцю волю, заведе в неволю» Миколи Кропивницького та ін.

Протягом чотирьох років із захопленням працював на цій посаді, але коли надійшла пропозиція стати диригентом в оперному театрі, Кошиць не

зміг відмовитися. Микола Садовський не пробачив Олександрові Антоновичу цей крок і сприйняв його як зраду. Упродовж 1916 року Кошиць працює в оперному театрі. За його словами, «це було справжнє творче болото», тож надовго залишитися він тут не зміг.

Автограф фантазії з музики О. Кошиця до вистави
«Зачароване коло» Ріделя

Під час буремних подій 1917–1920 рр. Олександр Кошиць усім серцем підтримував визвольні змагання України за незалежність. У період УНР був представником новоствореного Театрального і музичного комітету. Згодом комітет перетворили на відділ при Міністерстві освіти, а композитор став головою етногафічного кабінету при цьому відділі. Водночас він продовжує керувати студентським хором, вдало поєднуючи цю роботу з посадою чиновника при Міністерстві.

Українська Республіканська Капела. Станіслав (нині Івано-Франківськ). 1919 рік

1919 року, за дорученням голови Директорії Симона Петлюри та Міністерства освіти УНР, Олександр Антонович терміново організовує Українську республіканську капелу й того ж року виїжджає у велике гастрольне турне по країнах Європи, а потім – Північної та Південної Америки, метою якого було через українську пісню показати світові, що є така держава Україна. Свою місію Олександр Кошиць і керований ним хор виконали з честю.¹

¹ Див. розділ «Олександр Кошиць і його хор як вісник світової слави української пісні». С. 16.

У 1926 році композитор оселився у США неподалік від Нью-Йорка. Він керує виступами зведених українських хорів, концерти яких відбувалися з незмінним успіхом.

Кошиць продовжує композиторську діяльність, зокрема як композитор і музичний керівник бере участь у створенні українського фільму «Маруся», а також розпочинає писати книгу «Спогади» про свій життєвий шлях. На початку 40-х років на запрошення української громади композитор переїхав до Канади, де прожив до кінця життя. Там митець обіймав посаду викладача на курсах підготовки диригентів, керував українським хором, а в останні роки працював над записом платівок з українськими піснями.

Попри триумфи в Європі, США, Мексиці, Кубі, Бразилії, Канаді, Кошиця все частіше мучила нестерпна ностальгія, тривожили звістки з Батьківщини. Своїм друзям Беневським диригент писав: «Єдина моя надія, що держить мене на землі і дає сили жити, – це бути перед смертю дома, побачити милих друзів, мій дорогий Київ, мою Україну». На жаль, бюрократична система узгоджень розтягувала такі процедури на роки. Востаннє в 1928 році надійшло повідомлення з Парижа, що його кандидатура на повернення в Україну не затверджена. Кошиць болісно сприйняв цей удар. Уже пізніше, у Вінніпезі, упорядкував щоденникові записи «З піснею через світ» (надруковані посмертно) та написав «Спогади».

Сталося так, що ні українська громада США, ні чиновники цієї країни не змогли належно оцінити геній Олександра Кошиця і відповідно використати його величезний талант і багатющий досвід, який, поза сумнівом, значно збагатив би музичну культуру. Безперечно, завадила цьому страшна економічна криза, яку переживали США. Судячи з листування, ця неувага й байдужість до його великих можливостей і щирого бажання працювати дуже гнітила й тривожила великого Маестро.

1941 року один із відомих керівників Осередку Української культури й Освіти в Канаді, доктор мистецтвознавства Павло Маценко запросив Олександра Кошиця до Вінніпега вести клас хорового диригування і читати лекції з теорії та історії музики на новостворених ним диригентсько-вчительських курсах, аби готувати керівників хорів для українських громад у різних провінціях і навіть країнах. Робота захопила Маестро, і він поринув у неї з головою.

Тяжку втрату Олександр Кошицю приніс 1943 рік: під час авіаційних випробувань загинув його син Дмитро. У листі до П. Маценка митець сформулював декілька підсумків свого життя: попри усі спокуси, які траплялися, він не зійшов з українського шляху і гідно проніс «найтяжчий в світі український хрест».

Помер Олександр Кошиць 21 вересня 1944 року у м. Вінніпег на руках дружини – артистки хору Тетяни Георгієвської, вірної супутниці й помічниці.

Прах його покоїться в мавзолейній стіні Вінніпегу. Його дружина мріяла про перенесення праху Кошиця на батьківщину.

Тетяна Георгієвська-Кошиць (1892–1966) також щаслива зірочка на його життєвому небосхилі. Вона – колишня хористка Кошиця в київські роки, незмінний член усіх складів Українського хору в часи все-світніх гастролей. У найскладніші роки імміграції була йому помічником, розрадником, другом. Після смерті чоловіка передала його архів до місцевого Осередку української культури і освіти, а з 1948 по 1964 рік була його керівником та членом ради директорів. Понині цей осередок є найбільшою інституцією архівів у Канаді. Вона була також членом редакційної групи з видання «Спогадів» та щоденників Олександра Кошиця. До останнього опікувалася хором ім. Кошиця, створеного у Вінніпезі, який діє до цього часу.

Життя Маестро – справжній мистецький подвиг, здійснений на ниві українського хорового мистецтва.

*Олександр Кошиць із дружиною Тетяною.
Відень. 1919 рік*

Із 1946 року розпочав свою діяльність хор ім. Олександра Кошиця, який не один раз гастролював в Україні наприкінці 80-х – на початку 90-х років минулого століття. Великий вплив на розвиток цього колективу мали митці Павло Маценко і Тетяна Кошиць. Від 1951 року хором керував Володимир Климків, учень Олександра Кошиця.

В Україні митця шанують за внесок у розвиток національної культури та за її принесення за кордон. Шанувальники творчості вважали його генієм як за життя, так і понині. Декотрі історики та мистецтвознавці Черкащини переконані, що їхня земля дала світові дві неповторні особистості – Шевченка та Кошиця.

На пошанування пам'яті Олександра Антоновича його ім'ям названо вулиці в Богуславі, де він вчився, Києві та Каневі. Носить його ім'я хорова капела Богуславського педагогічного училища, якою чверть століття керує відомий майстер, заслужений діяч мистецтва України Олексій Юзефович.

На Батьківщині було видано праці видатного композитора й диригента: книжка «Спогади» та щоденник «З піснею через світ», в якій визначено найважливіші події, факти, прізвища людей, назви країн і міст, де довелося побувати, виступати з концертами. Із болем у серці автор описує поневіряння Капели на чужині в ті буремні роки, без матеріальної і моральної підтримки, внутрішнє життя колективу. Михайло Головащенко написав книгу «Феномен Олександра Кошиця». У с. Тарасівка, що на Черкащині, відкрито меморіальну стелу.

12 вересня 2000 року за підтримки Дарницької райдержадміністрації в м. Київ був відкритий єдиний в Україні музей Олександра Кошиця в середній школі № 296, яка розташована на вулиці, що в 1991 році була названа на його честь. Матеріали для експозиції надійшли від нащадків роду Кошиців, які проживають в Києві, Боярці, а також від знаних українських мистецтвознавців М. Головащенко та Л. Пархоменка, від хору ім. О. Кошиця Богуславського коледжу, від хору ім. О. Кошиця з м. Вінніпега (Канада), із села Тарасівки, де проживала сім'я Кошиців, із музею Богдана Лепкого, що в Бережанах Тернопільської області та ін.

Творчий доробок митця – це десятки обробок народних пісень, літературні композиції, дослідження в галузі етнографії. А головне, він виховав низку талановитих хорових виконавців, яким прищепив любов до української пісні. До останнього подиху Кошиць залишався вірним своєму покликанню та гаряче любив

Батьківщину, прославляючи Україну піснею далеко за її межами: «Якби Ви уявили собі, які спокуси мені траплялися, щоб звернути з українського шляху, та які гарні перспективи мене чекали б, якби я пішов на чужу ниву працювати. А от Бог поміг встояти, не згинаючи спину, і хоч я нічого не маю, як і не мав, але в чужі руки не заглядав і до кінця життя докалатав на власному возі. Йдіть уперед і несіть Ваш, найтяжчий у світі, український хрест...»

Праця майстра на музичному терені стала для України міжнародною візитівкою. Тріумфальні виступи Української республіканської капели під орудою Олександра Кошиця у країнах Європи, Північної та Південної Америки зробили більше ніж офіційна дипломатія. Із допомогою української пісні світ дізнався про такий народ і державу, як Україна.

Колеги-хормейстери, музичні критики підкреслювали, як блискуче володів Кошиць технікою хорового звучання. Чудово обізнаний з особливостями і можливостями людського голосу, він майстерно застосовував їх у своїх обробках українських пісень. Сучасники відзначили, що хор під керівництвом Олександра Кошиця звучав ніби оркестр людських голосів. У цьому зізнався і сам Олександр Антонович.

Обдарований музично, він був ще й чудовим майстром літературного слова. У його «Спогадах» звучать любов до українського слова, справжній тонкий український гумор.

Першим офіційним поверненням імені митця в Україну можна вважати появу збірника «Олександр Кошиць. Українські народні пісні для мішаного хору», який вийшов у 1965 році у видавництві «Мистецтво». Він містить 35 пісень, упорядкований та побачив світ під загальною редакцією професора Олександра Мінковського, художнього керівника Державної капели бандуристів України, завідувача кафедри хорового диригування Київської державної консерваторії. У передмові до книги вперше подано інформацію про життя, діяльність і творчість митця. Кілька обробок із цього збірника відразу стали окрасою багатьох хорів.

В історію української музичної культури Олександр Кошиць увійшов як блискучий майстер хорового виконання, чудовий знавець хорової літератури, неперевершений інтерпретатор української народної пісні та творчості композиторів-класиків. Він належить до музичних діячів, яких народило хорове життя.

Олександр Кошиць і його хор як вісник світової слави української пісні

Невідомо, як би склалося життя вже відомого у вузьких музичних колах диригента, коли б не вікопомна подія. 1 січня 1919 року Кошиця, разом із головою музичного відділу Міністерства освіти, композитором Кирилом Стеценком викликав до себе голова Директорії УНР Симон Петлюра. Він наказав у найкоротший термін організувати колектив хорової капели і виїхати на гастролі до країн Європи з метою ознайомлення її населення з багатою музичною та пісенною культурою України.

На утримання численного колективу Директорія ніби й виділила великі кошти, але, як потім виявилось, капела обіцяних грошей так і не одержала. Сценічних костюмів не було. Хористи були одягнуті бідно. А як прохарчувати такий колектив? Та енергійний і окрилений диригент Кошиць не з тих, хто опускає руки. Він розпочав репетиції капели, готував її репертуар. І, як би не було важко, був радий: «Я раював від думки, що на мою долю випала честь показати всьому світові душу нашого народу – таку ніжну, таку могутню, таку елементарну, а разом і загадкову, як сама природа».

Українська Республіканська Капела у Празі. 1919 рік

У березні 1919 року із Кам'янця-Подільського капела, у складі 70-ти співаків та 8-ми осіб адмінперсоналу, під керівництвом Олександра Кошиця виїхала в Європу. Ніхто з хористів і гадки не мав, що додому, в Україну, уже не повернеться...

Тріумф артистів розпочався зі столиці Чехії – Праги. Радіючи успіху, Кошиць згадував: «Мої хлопці фліртували на всі боки, а чешки втрачали голови!».

Українські пісні в обробці Лисенка, Леонтовича, Стеценка й Кошиця полонили серця слухачів. Протягом перших півтора року капела дала концерти в Чехії, Австрії, Швейцарії, Франції, Бельгії, Голландії, Англії, Німеччині і США.

1921 року в Польщі Кошиць зустрівся з Петлюрою. Тріумф співаків був подібний на хрестовий похід. Політичну місію було виконано! Скрізь, де вони виступали, ім'я Кошиця не сходило з перших шпальт преси, а слова на кшталт «До України мені було цілком байдуже, але тепер я битимусь скрізь за мистецтво цієї країни» стали типовими для західних газетних статей.

У жовтні 1922 року колектив прибув до Вашингтона (США). Для американців було дивом, що гастролювати до них прибули

AMERICA'S UNANIMOUS VERDICT OF
Alexander Koshetz's
UKRAINIAN NATIONAL CHORUS
 NOW TOURING AMERICA UNDER THE DIRECTION OF MAX RABINOFF

FIRST MONTH'S TOUR

New York
 Philadelphia
 Baltimore
 Washington
 Pittsburg
 Cleveland
 Detroit
 St. Louis
 Niles
 Richmond
 Norfolk

STEINWAY PIANO
 Used Exclusively

FIRST MONTH'S TOUR

Boston
 Chicago
 Springfield
 Hartford
 Providence
 Indianapolis
 Princeton University
 Yale University
 University of Missouri
 Purdue University
 Hampton College

Record Exclusively for
BRUNSWICK RECORDS

Small text on the left side of the photo: "This Chorus sings... but private and... of a... Paris 1/7/22"

Small text on the right side of the photo: "Literally had... in their... Boston Post 1/12/22"

Small text at the bottom left of the photo: "Something quite... and... of... Prague 10/1/22"

Small text at the bottom right of the photo: "The... and... of... Berlin 10/1/22"

*Гастролі хору Олександра Кошиця Північною Америкою в 1922 році мали грандіозний успіх.
 З архіву Тіни Пересунько*

якісь українці... Фотокореспонденти, газетярі та інші днями не давали спокою українським козакам. Сам Кошиць сердився. Не любив цього.

Творчий сезон українців відкрився в найпрестижнішому залі – нью-йоркському «Карнегі-холі». Потім у «Колосеумі» та Президентському театрі Вашингтона. Американські глядачі були приголомшені: «Змилуйся, Боже над тими, хто не чув найбільш натхненного й чудового вокального ансамблю, який тільки збирався перед американською публікою», «ті, що не були на концерті, не можуть собі уявити, що вони втратили – це чудо всіх віків!» Саме з американського континенту почав свою ходу світом наш «Щедрик», колискова «Ой ходить сон коло вікон» та інші.

А Олександр Кошиць продовжує натхненно працювати як диригент і композитор. У його творчому репертуарі – п'ять літургій, низка інших духовних творів, нові обробки. А нью-йоркська фірма «Вітмарк і син» видала англійською мовою 42 українські народні пісні в обробці Кошиця мільйонами примірників.

«Оркестра Симфоніка Гумана». Поштова листівка. Буенос-Айрес, Аргентина. 1923 рік

1923 року вирушили з Гамбурга до Америки пароплавом «Каронія», що ледь не повторив долю «Титаніка», зіткнувшись з айсбергом у північній Атлантиці. Капела побувала у США, де Кошиць одразу оцінив негритянську музику і ввів до репертуару афро-американські пісні, у Мексиці, Аргентині, Бразилії.

У 1924-му капела розпалася. Однак минуло ще два десятиліття, перш ніж її диригент перестав бути одним із найцікавіших музичних ньюзмейкерів Нового світу.

Першою запорукою успішних виступів хору був репертуар, другою – вдало підібрані голоси, але була ще й третя, чи не найважливіша, – сам Кошиць.

Як слушно зауважив Річард Каунтс, «то правда, що він має дуже гарні голоси, щоб здобувати такі ефекти, але річ у тім, що він здобуває їх; інші з таким же матеріалом не змогли б зробити нічого подібного». Тому й читаємо у відгуках світової преси: «Диригент Кошиць – геній», «Кошиць – музичний чародій і алхімік», «Кошиць є магом». І навіть таке: «Кошиць – гіпнотизер», що треба було розуміти в прямому значенні цього слова, бо ж він, мовляв, саме завдяки гіпнотичним здібностям зміг відмовитися від керування за допомогою традиційної диригентської палички.

Якою ж була його манера диригування? Знаємо про це з багатьох свідчень сучасників. То правда, що він не послуговувався паличкою. Диригував рукою, ледь помітними рухами пальців, плечима, ногами, мімікою, а ще – метким і виразним поглядом своїх промовистих очей. Він вдало «мімікував» музику, підкреслюючи мелодійну чи ритмічну лінію окремої фрази, її найтонші динамічні відтінки. Диригував, не зазираючи в ноти (хористи також співали з пам'яті). Ті, кому вдалося побувати на репетиціях хору, були вражені його темпераментом: щойно походжав, наче зовсім не слухаючи й не звертаючи на них щонайменшої уваги, і

О. Кошиць з артистами хору під час гастролей.
1922–1924 рр.

враз вибухнув гнівом – на всіх одразу чи на когось одного, хто необачно сфальшивив чи заґавився, а вже через мить шле поцілунок групі сопрано, які так любенько йому догодили, але ті ще не встигли і зрадіти, як на них, мов холодна вода з відра, вихлюпнувся гнів диригента.

Варто сказати про Олександра Кошиця як про людину високих морально-етичних якостей. Справедливий і принциповий, привітний і щирий, він завжди викликав велику пошану та симпатію до себе. Працювати з ним було легко й цікаво; створював приємну і дружню творчу атмосферу під час репетицій. Із співаками завжди обходився чемно та коректно.

Це був щедро обдарований диригент. Мав він хороший диригентський апарат: надзвичайно чутливі руки, а тому й жести – пластично виразні й точні. Усі, кому доводилося співати в його хорі або слухати концерти, стверджують, що в Кошиця-диригента було велике почуття міри – він ніколи не форсував і не перебільшував диригентських жестів, більше того, часто передавав твір досить скупими, невеликими, але такими зрозумілими виконавцям рухами рук, кисті, пальців. Проте в окремих випадках, у моменти драматичного напруження, наростання музичних кульмінацій, Олександр Кошиць звертався до таких технічних прийомів, які магічно впливали на хор і викликали шквал насиченого хорового звучання. Техніка диригування допомагала йому глибше проникнути в музичний образ твору. Крім того, Олександр Кошиць мав багату артистичну міміку, якою доречно і вміло користувався, особливо в піснях жартівливо-гумористичного характеру. Багато говорили виконавцям очі диригента – завжди ясні та променисті.

До нього найменшою мірою можна застосувати слово «хормейстер». Він – диригент у найширшому розумінні, адже стояв і перед невеликим оркестром музично-драматичного театру, і перед симфонічним оркестром, супроводжуючи оперу. Водночас він – досконалий фахівець хорової справи.

Той, хто бачив хор на сцені, міг думати, що співаки слухаються диригента, може, навіть бояться, що він для них – грізний самодержець. Але випадковому спостерігачу на репетиції ставало зрозумілим: стоять, не ворухнувшись, і слухають, не відводячи погляду, бо не лише побоюються, а й люблять, і вірять, і готові хоч завтра їхати за ним на край світу. І переміряли планету – від краю до краю... Чи ж за іншим їздили б? Чи ж поїхали б і за ним, якби не вірили в те, що сама доля дала його їм та Україні?

Кошиць зі своїм першокласним хором уперше ознайомив народи світу з чарівною українською піснею, із хоровою творчістю М. Лисенка та його послідовників К. Стеценка, Я. Степового, М. Леонтовича. Його заслуга також у тому, що як представник українського народу налагоджував інтернаціональні музично-культурні зв'язки. Свою місію Олександр Кошиць виконав блискуче, довівши, що українське музично-хорове мистецтво стоїть на високому рівні.

Диригентська і творча діяльність – це золота сторінка в історії українського музично-хорового мистецтва, надбання всієї нашої вітчизняної музичної культури.

Уразливий, щирий і добросердечний, Олександр Кошиць раз по раз отримував невиводні сердечні рани – зрада друзів, смерть близьких, душевні негаразди. І – розчарування... «Хор – моє дійсне життя, усе решта – ілюзія», – такого висновку дійшов митець на схилі віку.

Будучи вже зовсім слабким фізично, Кошиць продовжував навчати молодь на вищих освітніх курсах у Вінніпезі (Канада), де завдяки емігранту Павлу Маценку зупинився хор.

О. Кошиць. Берлін. 1922 рік

Олександр Кошиць і Микола Лисенко: два музичні генії

Життя цих двох театральних діячів України має спільну рису – самовіддану любов до народної пісні. Нашого земляка Миколу Лисенка називають «сонцем української музики». Це «сонце» зігривало й перші творчі кроки Олександра Кошиця.

Микола Лисенко

Олександр Кошиць

За визначенням мистецтвознавця Т. Булат, «знаменною подією, що докорінно змінила життєву стежку Кошиця, було його знайомство восени 1893 року з М. В. Лисенком». А сталося те так. Будинок на Рейтарській вулиці, де жив Лисенко і куди, переборовши соромливість, юнак приніс свої перші записи пісень, приваблював багатьох. Студенти, селяни, усі, хто любив рідну пісню, приходили до видатного композитора за порадами. Тут же, у великій вітальні, відбувалися вистави, співанки, конспіративні збори, де читали заборонені твори Тараса Шевченка, точилися

гострі суперечки про шляхи розвитку української культури. Лисенко прочитав спроби записів Кошицем народних пісень і дав йому перші поради. Невдовзі Олександр стає частим гостем Миколи Віталійовича – навчається у нього, як жити і працювати. «Скерований Лисенком на серйозну фольклористичну працю, – підкреслює Т. Булат, – Кошиць її вже не залишав».

1903 року, за рекомендацією Лисенка, канцелярія Кубанського війська запросила Кошиця зібрати козацький фольклор. Три роки підряд він виїздив на Кубань. Перед митцем постав

дивовижний музичний світ Чорноморського козацтва – нащадків запорожців. Близько тисячі мелодій із текстами зафіксував невтомний збирач. Нагорода за це – золота медаль.

Незабаром Кошиць керує хором музично-драматичної школи М. В. Лисенка. Постійно опікуючись хорами Києва, він пропагує його пісні.

У 1910 році Лисенко так оцінював Кошиця: «Диригував академічним хором з великим успіхом. Здібний, талановитий чоловік... Розвідки його мають добру вартість».

Кошиць – один із найталановитіших учнів і подвижників Лисенка в

*По закінченні Музично-Драматичної школи
Миколи Лисенка.*

*Зліва направо: В. Кривусов, О. Кошиць,
Г. Любемирський, М. Лисенко. 1910 рік*

організації та художньому керуванні хоровими колективами в Києві. Його учнем Олександр Антонович був і на царині опрацювання народних пісень. Цей жанр української музики завдяки праці когорта Лисенкових продовжувачів, насамперед Кошиця, дістав визнання світової музичної громадськості.

У спогадах син композитора Остап Лисенко писав: «Стеценко, Кривусь і Кошиць... були найближчими помічниками мого батька в організації та керівництві шкільним хором і, об'єднавшись навколо батька, стали осередком композиторської молоді.

Діячі хорової справи. Зліва направо сидять: А. Бакалінський, К. Стеценко, М. Лисенко, Я. Гулак-Артемівський. Стоять: О. Кошиць, О. Коваленко, К. Гончар

Вони надзвичайно сприяли розвитку української музичної культури, зокрема, появі чисельних музичних кадрів».

1912 року Кошиць влаштувався диригентом театру М. Садовського. Черкасець В. Василько згадує: «Сезон 1912–1913 року почався святково. На виставі було багато діячів української культури. Микола Віталійович після другої дії підійшов до Кошиця, міцно поцілував його і благословив на нову діяльність. І глядачі палко вітали цю посвяту Кошиця самим Лисенком».

До самої смерті Кошиць був послідовником і пристрасним популяризатором Лисенкової музичної спадщини.

Вікторія КАЛЮЖКО,
завідувачка відділу краєзнавства
Черкаської ОУНБ імені Тараса Шевченка

Відгуки про творчість Олександра Кошиця

Першим, хто гідно оцінив виступи української хорової капели під орудою Кошиця і виголосив дифіраμβ українській пісні, був відомий чеський вчений Зденек Неєдли. «Найбільша цінність цього хору, – писав він, – полягає в тому, що техніка його співу не вироджується в бравурність або рафіновану віртуозність, яка завжди вражає своєю вишуканою неприродністю, а, навпаки, – росте з самого кореня природженої слов'янської музикальності... Мистецтво української... капели є тому таке глибоко народне, що з нього безпосередньо промовляє до нас своєрідна, чиста душа українського народу».

Заслуги Олександра Кошиця перед українським, а зрештою, і перед світовим музичним мистецтвом воістину грандіозні й вимагають окремого розгляду. «Писати про Олександра Кошиця, – читаємо в одній з рецензій, – все одно, що грати мелодію на найвищих нотах, що їх можна видобути з найдосконалішого музичного інструмента. Це вимагає постійного вживання найвищих похвал і найвишуканіших епітетів». Звернімося до друкованих джерел, до думок і оцінок найвимогливіших критиків світу.

«Визнаю своє безсилля висловити ті почуття, що я пережив під час цих двох концертів, які були для мене годинами найчистішої насолоди. З перших акордів губишся і не знаєш, де ти, забуваєш мізерний зал і уявляєш собі, що ти у якомусь храмі, де відбувається священний ритуал вічної Краси».

Жорж П'єрфіт. «Dtpeshe»,
21 листопада 1919 року (Тулуза, Франція).

«Український хор закінчив у нас свої гастролі зі справжнім апофеозом. Він не тільки досяг своєї поважної мети, а й переконливо довів, що Україна має античну цивілізацію, пречудовий і багатющий фольклор, що переконливо підтверджує високу культуру раси. Він довів більше – незвичайну досконалість співу».

«Lavehir», 25 січня 1921 року (Париж, Франція).

«Хоч як ми шануємо наші великі хори, але рівного цьому не маємо. З хором і в хорі живе його диригент Олександр Кошиць. Це, власне, не диригент у загальноприйнятій значенні цього слова, він є справжній чарівник».

«В. Z. Am Mittag», 7 квітня 1921 року (Берлін).

«Мені бракує слів, щоб передати враження і емоції, викликані концертом Українського Національного хору. Першою ж піснею аудиторія була зворушена до глибини душі. В очах багатьох блищали сльози, а коли завмерла остання нота, то всі ніби пробудилися після чарівного сну. Аплодували, доки не опухли руки, не втомилися ноги бити об підлогу...».

«Times Herald», 5 грудня 1922 року (Даллас, США).

«Ми знаємо хори: кожний з нас чув той чи інший співочий колектив, однак напевно ніхто не чув чогось подібного, такого, щоб хоч здалеку могло наблизитись до Українського Хору, а тим більше досягти такого ступеня краси і досконалості. Ніколи не могли навіть додуматись, зо самими тільки голосами можна створити такі блискучі музичні ефекти, такі гармонійні й делікатні, ніколи не думали, що можна так ніжно і точно маніпулювати людськими голосами та що з окремих комбінацій звуків можна досягти таких вражаючих і чудових результатів».

«El Dictamen», 12 січня 1923 року
(Веракруз, Мексика).

«...Ми були просто приголомшені, захоплені і буквально сп'янілі тембровим багатством і завершеністю динаміки. Невимовне замилювання охопило наші душі, які ніби купалися в кришталевих джерелах непорочно чистої слов'янської творчості. Український національний хор відкрив Америці велику скарбницю слов'янської культури. Але Український хор з цього погляду робить найбільшу послугу, насамперед тому, що репрезентує хорове мистецтво, в якому українців визнано найвищими, а подруге – що знайомить світ з великими оригінальними цінностями української національної музики, яка не тільки може рівнятись, але, без сумніву, перевищує найкращі народні витвори Заходу! Послухавши Український хор, переконаєшся в правдивості твердження одного критика, що «слов'яни перевищують у музиці італійців!», що стосується народних мелодій – вони, без сумніву,

перевищують. Український національний хор один з тих могутніх чинників, які знайомлять цивілізований світ з його Батьківщиною – Україною».

«The American Srbobran»

(без дати; сербська газета, Пітсбург, США).

Слід сказати, що таких рецензій, зібраних і виданих свого часу в Парижі (1929 р.) окремою книжкою, – понад 350. А скільки їх розкидано на шпальтах світової преси, ніхто не знає.

Сучасний погляд на творчість Олександра Кошиця представляє Лю Пархоменко, доктор мистецтвознавства: «Саме заблокованість сфер діяльності таких потужних, жагучих у своїй творчості митців, як Кошиць, становила трагічну сутність поступу нашої культури, що лишала на узбіччях сонми знищених, змарнованих талантів».

Заслуги Олександра Кошиця перед Україною й українським, а зрештою й перед світовим музичним мистецтвом воістину грандіозні.

СПІВЦЕВІ УКРАЇНИ

(Вірш пам'яті Олександра Кошиця)

В чужині, далеко від рідного краю,
Сіра, не поросла могила лежить.
В ній спочив на віки Співець України,
Закрив свої очі – та не вмер він, а спить!

Порвалася арфа, засмутилась трембіта,
А кобза скрипливо, мов галка скиглить,
Бо струни не грають, порвались, замовкли,
Його зі сну будять, – а Месник їх спить...

«Гей, Сину, мій Орле, Україна плаче,
На що сиротою мене полишив?
Хто ж про моє горе і славу минулу
У світ рознесе знов, як Ти це робив?!»

«Не плач, Рідна Нене», дух кличе з могили,
«Нічого з собою я в вічність не взяв!
Твої перла-пісні і рідную музу
Братам своїм рідним в подарок віддав».

На свіжу могилу, Співче України,
Вінець слави, Батьку, ми всі Тобі шлем,
Тобі прирікаєм, що скарб Твій великий
Й Твої заповіти ми в вік збережемо!

о. Степан ГАЛИК-ГОЛУТЯК

25 вересня 1944 року

Нью-Йорк, Н.-Й.

ТВОРИ ОЛЕКСАНДРА КОШИЦЯ

Окремі видання

1942

1. Про Українську Пісню й Музику : із серії докладів на укр. теми, що були влаштовані Департаментом Сх.-Європ. мов Колюмбійського ун-ту з У. Н. Союзом в Америці 1941 року / О. Кошиць. – Вінніпег : [б. в., б.р.]. – 40 с.

1947

2. Спогади Олександра Кошиця. Ч. 1. – Вінніпег : Культура і освіта, 1947. – 367 с.

1954

3. Відгуки минулого : О. Кошиць в листах до П. Маценка / О. Кошиць. – Вінніпег : Культура й Освіта, 1954. – 80 с. : фот.

1970

4. 3 піснею через світ: Із «щоденника» О. Кошиця. Ч. 2. – Вінніпег : [б. в.], 1970. – 119 с.

1993

5. Про українську пісню й музику / Олександр Кошиць. – репринт. вид. – Київ : Муз. Україна, 1993. – 48 с. : фот.

1995

6. Спогади / Олександр Кошиць. – Київ : Рада, 1995. – 385 с. : іл.

2008

7. 3 піснею через світ / Олександр Кошиць ; [відп. ред. С. О. Вишенський]. – Київ : КНИГА РОДУ, 2008. – 429 с. – (Мемуари).

2023

8. Пасіонарність в епістолярії Олександра Кошиця : щоденник : неznаний 4 том / [Кошиць О. А. ; наук. ред.-упоряд. Л. Пархоменко, Г. Карась] ; Прикарпат. нац. ун-т ім. В. Стефаника. – Івано-Франківськ : Прикарпат. нац. ун-т ім. В. Стефаника, 2023. – 182 с. : іл.

Публікації в періодичних виданнях та збірниках

1989

9. З піснею через світ / Олександр Кошиць // Україна. – 1989. – № 27. – С. 21.

1991

10. Головащенко, М. Листи з Америки О. Кошиця / Михайло Головащенко // Музика. – 1991. – № 1. – С. 20–22.

1999

11. Про українську пісню і музику / Олександр Кошиць // Народна творчість та етнографія. – 1999. – № 1. – С. 39–47; № 2/3. – С. 45–54 : фот.

2000

12. Спогади / Олександр Кошиць // Хроніка–2000. – 1994. – № 3/4. – С. 176–197.

2005

13. З листів нащадків О. А. Кошиця до І. І. Невмитого / Невмитий І. // Найясніше між усіма сонцями сонце : іст.-краєзнавчий нарис / Невмитий І., Невмитий В. – Одеса, 2005. – С. 88–93 : фот.

2005

* **14. Олександр Кошиць**: «Наша пісня – найбільша національна святиня» // Профспілки України. – 2005. – № 1. – С. 93–94.

Нотні видання

15. Кошиць, О. Релігійні твори [Ноти] / Олександр Кошиць ; за ред. Зіновія Лиська = Koshetz, A. Religious music / Alexander Koshetz ; edited by Zenowij Lysko. – Нью-Йорк : Вид-во ім. З. Лиська, 1970. – 736 с.

16. Кошиць, О. Українські народні пісні [Ноти] : для мішаного хору / О. Кошиць ; упоряд. та заг. ред. О. Мінківського. – 2-ге вид. – Київ : Муз. Україна, 1968. – 117 с.

17. Кошиць, О. Українські народні пісні [Ноти] : на хори мішаний, чоловічий і жіночий. Зб. І. : Пісні історичні / О. Кошиць. – Перше посмерт. вид. – [Б. м.] : Культура і Освіта, 1949. – 36 с. – (Музичні твори Олександра Кошиця).

18. Кошиць, О. Українські народні пісні [Ноти] : на хори мішаний, чоловічий і жіночий. 3б. II : Пісні історичні / О. Кошиць. – Перше посмерт. вид. – [Б. м.] : Культура і Освіта, 1949. – 28 с. – (Музичні твори Олександра Кошиця).

19. Кошиць, О. Українські народні пісні [Ноти] : на хори мішаний, чоловічий і жіночий. 3б. III : Пісні історичні / О. Кошиць. – Перше посмерт. вид. – [Б. м.] : Культура і Освіта, 1949. – 24 с. – (Музичні твори Олександра Кошиця).

20. Кошиць, О. Українські народні пісні [Ноти] : на хори мішаний, чоловічий і жіночий. 3б. IV : Пісні чумацькі / О. Кошиць. – Перше посмерт. вид. – [Б. м.] : Культура і Освіта, 1951. – 22 с. – (Музичні твори Олександра Кошиця).

21. Кошиць, О. Українські народні пісні [Ноти] : на хори мішаний, чоловічий і жіночий. 3б. V / О. Кошиць. – Перше посмерт. вид. – [Б. м.] : Культура і Освіта, 1951. – 23 с. – (Музичні твори Олександра Кошиця).

22. Кошиць, О. Українські народні пісні [Ноти] : на хори мішані, чоловічі і жіночі. 3б. VI / О. Кошиць. – Перше посмерт. вид. – [Б. м.] : Культура і Освіта, 1951. – 30 с. – (Музичні твори Олександра Кошиця).

23. Кошиць, О. Українські народні пісні [Ноти] : на хори мішані, чоловічі і жіночі. 3б. VII / О. Кошиць. – Перше посмерт. вид. – [Б. м.] : Культура і Освіта, 1954. – 30 с. – (Музичні твори Олександра Кошиця).

24. Кошиць, О. Українські народні пісні [Ноти] : на хори мішані, чоловічі і жіночі. 3б. XI / О. Кошиць. – Перше посмерт. вид. – [Б. м.] : Культура і освіта, 1956. – 28 с. – (Музичні твори Олександра Кошиця).

25. Koshetz, A. Songs of the Ukraine [Ноти] : [копії 19 партитур оброб. укр. нар. пісень та творів церк. музики з Бібліотеки Конгресу США] / arr. for chorus by A. Koshetz. – New York : M. Witmark & Sons, [1933-1934]. – 19 партит. (169 с.). – Текст англ.

26. Лисенко, М. «Боже великий, єдиний» [Ноти] : для мішаного хору без супров. / муз. М. Лисенка, сл. О. Кониського, оброб. О. Кошиця. – Київ : Музична Україна, 2001. – 4 с.

ЛІТЕРАТУРА ПРО ЖИТТЯ І ТВОРЧІСТЬ ОЛЕКСАНДРА КОШИЦЯ

Біографія

27. Антонович, М. Кошиць Олександр Антонович – композитор церковної музики і диригент / Мирослав Антонович. – Вінніпег, [б. в.], 1975. – 96 с. : фот.

28. Безуглий, В. Нащадки Олександра Кошиця хочуть, щоб його родинне село включили до «Золотої підкови Черкащини» / Володимир Безуглий // Нова доба. – 2007. – 20 листоп. (№ 92). – С. 7 : фот.

29. Березка, А. Олександр Антонович Кошиць // Березка А. Відомі композитори України. – Київ, 2016. – С. 151-152 : фот.

30. Білецька, Р. Лунав над Тарасівкою хоровий спів... / Раїса Білецька // Шевченків край. – 2000. – 9 верес. (№ 66/67). – С. 5 : фот.

31. Білецький, Ф. Олександр Кошиць повернувся у свою Тарасівку на крилах пісень / Феофан Білецький // Черкас. край. – 2003. – 15 жовт. (№ 80). – С. 5.

32. Борисова, Т. Кошиць на хмаринці [фестиваль вокально-хорового мистецтва відбувся на Черкащині] / Т. Борисова // Україна молода. – 2018. – 25 верес. (№ 103). – С. 11.

33. Булат, Т. П. О. А. Кошиць і народна пісня / Т. П. Булат // Народна творчість та етнографія. – 1966. – № 2. – С. 22–31.

34. Бурбан, В. «Співай, Україно, співай, щибетушко!» [життя та творчість композитора] / В. Бурбан // Культура і життя. – 2005. – 5 жовт. (№ 38/39). – С. 4 : фот.

35. Василько, В. С. О. А. Кошиць : [життя та творчість композитора] / В. С. Василько // Музика. – 1972. – № 5. – С. 23-24 : фот.

36. Головащенко, М. Визначна праця Олександра Кошиця [про українську пісню й музику та мистецтво диригування] / Михайло Головащенко // Народна творчість та етнографія. – 1999. – № 1. – С. 38–39 ; № 2/3. – С. 44–54.

37. Головащенко, М. Геній хорового співу / Михайло Головащенко // Культура і життя. – 1994. – 1 жовт. (№ 36). – С. 3 : фот.

38. Головащенко, М. Олександр Кошиць і його хор як вісник світової слави української пісні / Михайло Головащенко // Народна творчість та етнографія. – 2004. – № 4. – С. 80–84.

39. Те саме // Народна творчість та етнографія. – 1997. – № 1. – С. 62–66.

40. Головащенко, М. // Пам'ять століть. – 2009. – № 1/2. – С. 142–149.

41. Головащенко, М. З українською піснею по світу [життя та творчість композитора] / Михайло Головащенко // Трудова слава. – 2000. – 9 верес. (№ 73). – С. 3.

42. Головащенко, М. Феномен Олександра Кошиця. – Київ : Муз. Україна, 2007. – 588 с. : іл.

43. Гордійчук, М. Чародій української музики / Микола Гордійчук // Україна. – 1989. – № 27. – С. 19–21 : фот.

44. Гречанюк, С. Осмута слава Олександра Кошиця / Сергій Гречанюк // Всесвіт. – 1989. – № 11. – С. 134–142 : фот.

45. Дуда, М. Повернути ім'я Олександра Кошиця! / М. Дуда // Соціалістична культура. – 1989. – № 12. – С. 8–9.

46. Життя і діяльність Олександра Антоновича Кошиця // Пам'ятки України. – 2007. – № 4. – С. 224–240.

47. Зайцев, П. Пісень дивних чарівник [життя та творчість композитора] / Павло Зайцев // Музика. – 2001. – № 1/2 – С. 22–25.

48. Зайцев, П. Спогад про Олександра Кошиця / Павло Зайцев // Народна творчість та етнографія. – 1997. – № 1. – С. 66–73.

49. Зорівчак, Г. Ф. «Є люди, мов зорі...» [життя та творчість композитора] / Г. Ф. Зорівчак, С. М. Літвінова // Історія в школі. – 2008. – № 11/12. – С. 28–30 : фот.

50. Інгuleць, О. Життєвий шлях Олександра Кошиця / О. Інгuleць // Українські композитори Київської школи. – Буенос-Айрес, 1970. – С. 14–38. – Бібліогр.: с. 38 : фот.

51. Калуцька, Н. Олександр Кошиць: мистецька діяльність у контексті музики ХХ сторіччя / Н. Калуцька, Л. Пархоменко. – Київ : Фенікс, 2012. – 416 с., іл.

52. Калуцька, Н. «Тарасівські пісні» в етнологічній та мистецькій діяльності Олександра Кошиця / Наталя Калуцька // Народна творчість та етнографія. – 2001. – № 3. – С. 107–110.

53. Колісник, О. Рідкісні видання нещодавно надійшли до Черкас із бібліотеки Конгресу США : [19 партитур обробок укр.

нар. пісень та творів церковної музики] / Оксана Колісник // Прес-Центр. – 2012. – 11 квіт. (№ 15). – С. 25 : фот.

54. Корсун, Л. За сторінками «Щоденника» Олександра Кошиця: гастролі Північною та Південною Америкою / Лідія Корсун. – Київ, 2010. – С. 162–168. – Бібліогр.: с. 168.

55. Корсун, Л. Чи знаєте ви, хто такий Олександр Кошиць? // Корсун Л. Еврика на все життя / Лідія Корсун. – Київ, 2010. – С. 143–162. – Бібліогр.: с. 162.

56. Корчова, О. Від архаїки до Голлівуда. Культурні мандри українського «Щедрика» [хор під керівництвом О. Кошиця] / О. Корчова // Український тиждень. – 2013. – (№ 52). – С. 58–60.

57. Кошиць Олександр Антонович // Провідники духовності в Україні : довідник / за ред. І. Ф. Кураса. – Київ, 2003. – С. 678–679.

58. Кошиць Олександр Антонович // Митці України : енциклопед. довід. / упоряд.: М. Г. Лобанівський, В. С. Мурза. – Київ : УЕ, 1992. – С. 327.

59. Кошиць Олександр Антонович : [біогр. довідка] // Енциклопедія історії України : в 10 т. / редкол.: Смолій В. А. (голова) та ін. – Київ, 2008. – Т. 5 : Кон-Кю. – С. 260–261 : іл.

60. Кошиць, О. «...не вмере, не загине!» : Олександр Кошиць про світ, Україну і пісню : [розд. з кн. мистецтвознавця М. Головаценка «Феномен Олександра Кошиця»] / підгот. Юрій Педан // Літературна Україна. – 2008. – 7 лют. (№ 5). – С. 1 : фот. ; 21 лют. (№ 7). – С. 7.

61. Масенко, П. Олександр Кошиць як виконавець народних пісень / Павло Масенко // Народна творчість та етнографія. – 2002. – № 1/2 – С. 74–77.

62. Муха, А. Кошиць Олександр Антонович / Антон Муха // Композитори України та української діаспори : довідник. – Київ, 2004. – С. 155–156.

63. «Найтяжчий у світі український хрест...» : [феномен маестро Кошиця] // Невмитий І., Найясніше між усіма сонцями сонце : іст.-краєзнавчий нарис. / Невмитий І., Невмитий В. – Одеса, 2005. – С. 84–88 : фот.

64. Невмитий, І. Він прославив Україну на весь світ / Ілля Невмитий // Нова доба. – 2002. – 19 лют. (№ 15). – Дод.: Історичні сторінки, с. 8.

65. Невмитий, І. Чарівна краса пісні : [життя і творчість композитора] / Ілля Невмитий // Шевченків край. – 1998. – 9 верес. (№ 70). – С. 3 : фот.

66. Недоступ, П. Маєстро української душі / П. Недоступ // Шевченків край. – 2019. – 5 квіт. (№ 27/28). – С. 3.

67. Олександр Кошиць доніс пісні Черкащини до всього світу // Черкас. край. – 2012. – 11 лип. (№ 53). – С. 18 : фот.

68. Паранюк, Є. Український Голівуд і Олександр Кошиць / Євген Паранюк. – Івано-Франківськ [б. в.], 2002. – 35 с. : фот.

69. Паранюк, Є. Український Голівуд і Олександр Кошиць / Євген Паранюк ; [ред В. Бабій] ; Івано-Франків. обл. орг. Всеукр. спілки краєзнавців. – Івано-Франківськ : Обл. друк., 2002. – 38 с.

70. Педан, Ю. Феномен Олександра Кошиця / Юрій Педан // Дніпро. – 2007. – № 7/8. С. 128–129.

71. Перенсунько, Т. Культурна дипломатія Симона Петлюри: «Щедрик» проти «руського мира». Місія Капели Олександра Кошиця (1919–1924) : [до 100-річчя заснування Укр. Республік. Капели : до 140-річчя від дня народж. С. Петлюри : до 100-річчя європ. прем'єри «Щедрика»] / Тіна Пересунько ; [редкол.: Г. В. Палакін (голова) та ін. ; упоряд. Т. Пересунько] ; НАН України, Ін-т укр. археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського [та ін.]. – Київ : АртЕк, 2019. – 309, [2] с.

72. Пересунько, Т. «Якби пісня була державною, то Україна посіла би перше місце поміж народами» : [капела О. Кошиця дала майже тисячу концертів у 18 країнах світу] / Т. Пересунько // Країна. – 2017. – № 3. – С. 46–50.

73. Пономаренко, М. Лицар народної пісні [життя та творчість композитора] / Михайло Пономаренко // Черкас. край. – 1992. – 11 листоп. (№ 183). – С. 4.

74. Пономаренко, М. Лицар народної пісні [життя та творчість композитора] / М. Пономаренко // Шевченків край. – 1975. – 13 верес. (№ 109). – С. 4 : фот.

75. Пономаренко, М. Олександр Кошиць і Микола Лисенко / М. Пономаренко // Світлий шлях. – 1985. – 14 верес. (№ 111). – С. 4.

76. Савчук, Г. Славетні імена : [тріумфальні виступи капели] / Галина Савчук // Мистецтво та освіта. – 2006. – № 4. – С. 61–63.

77. Тарасова, О. Олександр Кошиць: «Моє життя – це моя пісня» / Олеся Тарасова // Слово Просвіти. – 2015. – 15–21 жовт. (Число 41). – С. 14 : фот.

78. Тимошук, О. «Життя коротке, а мистецтво вічне!» [життя та творчість композитора] / О. Тимошук // Слово Просвіти. – 2005. – 15–21 груд. (Число 50). – С. 15 : фот.

79. Уманець В. А. Хорові обробки Олександра Кошиця / Василь Уманець // Народна творчість та етнографія. – 1990. – № 1. – С. 53–57.

80. Уманець, В. Життя і доля Олександра Кошиця / Василь Уманець // Київ. – 1991. – № 9. – С. 158–161 : фот.

81. Уманець, П. Маєстро української душі / Петро Уманець // Шевченків край. – 2019. – 5 квіт. (№ 27/28). – С. 3 : фот.

82. «Хотілося завернути назад коні...» : [життя та творчість композитора] // Невмитий І. Найясніше між усіма сонцями сонце : історико-краєзнавчий нарис. / Невмитий І., Невмитий В. – Одеса, 2005. – С. 81–84 : фот.

83. Чекан, О. Вразлива муза Олександра Кошиця / Олена Чекан // Україна молода. – 2004. – 23 берез. (№ 53). – С. 13 : фот.

84. Шатайло, О. Мама відомого хорового диригента [О. Кошиця] жила у Піщаній / Олег Шатайло // Колос. – 2020. – 3 верес. (№ 35). – С. 3 : фот.

85. Шестаков, А. Олександр Кошиць: дипломатія високого мистецтва / Андрій Шестаков // Україна молода. – 2010. – 11 верес. (№ 168). – С. 12 : фот.

86. Шрамко, Л. Олександр Кошиць і його хор, як вісник світової слави української пісні / Лідія Шрамко // Історія Канівщини в контексті історії України : матеріали наук.-краєзнавчих Сорокопудів. читань, [Канів], 15 верес., 2016 р. / Шевченків. нац. заповідник [та ін.] ; упоряд. О. М. Ісаєва та ін. – Черкаси, 2017. – С. 59–65.

***87. Шульгіна, В.** Джерелознавчі аспекти вивчення української мистецької спадщини початку ХХст.: (На прикл. діяльності О. Кошиця) / Валерія Шульгіна // Мистецтвознав. записки. – 2006. – Вип. 9. – С. 3–7. – Бібліогр. : с. 7.

88. Щербатюк, О. Із світового турне не повернувся... [життя та творчість композитора] / Олександр Щербатюк // Прес-Центр. – 2006. – 4 жовт. (№ 42). – С. 29 : фот.

89. Щербатюк, О. Олександр Кошиць створив перший український хор і помер на чужині / Олександр Щербатюк // 7 днів Черкаси. – 2017. – 8 листоп. (№ 45). – С. 20 : фот.

Вшанування пам'яті композитора

90. Білецький, Ф. Цей найтяжчий в світі український хрест... [до 125-річчя від дня народження] / Феофан Білецький // Черкас. край. – 2000. – 8 верес. (№ 69). – С. 9 : фот.

91. Бойко, С. Співуча Тарасівка вшанувала пам'ять О. Кошиця / С. Бойко // Надросся. – 2016. – 8 листоп. (№ 40). – С. 5.

92. Власова, А. Пісню весело співають краще хором : [до 130-річчя видат. композитора] / А. Власова // Україна молода. – 2005. – 23 листоп. (№ 219) – С. 3.

93. Захарчук, О. Чарівник хорового співу : [до 140-ліття від дня народження композитора] / Оксана Захарчук // Дзвін. – 2015. – № 9. – С. 125–127 : фот.

94. «3 піснею через світ...» : до 140-річчя від дня народж. О. А. Кошиця (1875–1944) : [життя та творчість укр. композитора, диригента] // Календар знамен. і пам'ят. дат. – 2015. – № 3. – С. 67– [75].

95. Корнійчук, В. П. «Богу слава!» – Кажуть в Богуславі. Репортаж з нагоди 120-річчя від дня народження Олександра Кошиця // Корнійчук В. П. Роздуми про театр, музику, літературу... – Київ, 2007. – С. 199–204 : фот.

96. Мицик, В. Мелодії Тарасівки звучали все життя [до 125-річчя від дня народж. О. Кошиця] / Вадим Мицик // Шевченків край. – 2000. – 9 верес. (№ 66/67). – С. 4 : фот.

97. Невмитий, І. Вшануймо його пам'ять / Ілля Невмитий // Шевченків край. – 2000. – 20 трав. (№ 38). – С. 4 : фот.

98. Недоступ, Р. На Батьківщині Олександра Кошиця : [щорічне вшанування пам'яті композитора] / Раїса Недоступ // Шевченків край. – 2019. – 4 жовт. (№ 78/79). – С. 4 : фот.

99. Олександр Кошиць : зб. ст., спогадів і матеріалів до 130-річного ювілею з дня народж. геніал. диригента і композитора : довід. вид. / Є. М. Паранюк. – Івано-Франківськ : ПП Супрун, 2006. – 198 с. : іл.

100. Співуча осіння Тарасівка вшанувала пам'ять О. Кошиця [обласне свято вокально-хорового мистецтва на честь 141-ї річниці від дня народження диригента] // Надросся. – 2016. – 8 листоп. (№ 92). – С. 5 : фот.

101. Українська пісня за кордоном : світ. концерт. подорож Укр. нац. хору під проводом Олександра А. Кошиця : (голос закордон. муз. критики) : [до 150-річчя від дня народж. О. Кошиця] / редкол.: В. Еліас (голова) та ін.] – Репр. вид. – Київ : Фенікс, [2024?]. – 287, 102, [8] с., [16] с. іл.

102. Чайковський, М. Талант диригента [до 90-річчя від дня народження композитора] / Микола Чайковський // Літературна Україна. – 1965. – 14 верес. (№ 74). – С. 4.

103. Чечель, Л. 145-ліття Олександра Кошиця / Людмила Чечель // Українська музична газета. – 2020. – Жовт.-груд. (№ 4). – С. 4 : фот.

Електронні ресурси

104. Пересулько, Т. Культурна дипломатія Олександра Кошиця: триумф української пісні в Америці (частина друга) [Електронний ресурс] / Тіна Пересулько // LB.ua : дорослий погляд на світ. – Електрон. дані. – Режим доступу : https://lb.ua/culture/2016/09/06/344399_kulturna_diplomatiya_oleksandra.html (дата звернення: 21.04.2025). – Назва з екрана.

105. Пересулько, Т. Триумф української пісні в Америці (частина третя) [Електронний ресурс] / Тіна Пересулько // LB.ua : дорослий погляд на світ. – Електрон. дані. – Режим доступу : https://lb.ua/culture/2016/10/03/346787_triumf_ukrainskoj_pisni_ameritsi.html (дата звернення: 21.04.2025). – Назва з екрана.

106. Пересулько, Т. Культурна дипломатія Симона Петлюри: триумф української пісні в Європі [Електронний ресурс] / Тіна Пересулько // LB.ua : дорослий погляд на світ. – Електрон. дані. – Режим доступу : https://lb.ua/culture/2016/08/11/342333_kulturna_diplomatiya_simona.html (дата звернення: 21.04.2025). – Назва з екрана.

107. Кошиць Олександр Антонович [Електронний ресурс] // Вікіпедія : вільна енцикл. – Електрон. дані. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Кошиць_Олександр_Антонович (дата звернення: 21.04.2025). – Назва з екрана.

108. Кошиць, О. Про українську пісню й музику [Електронна копія] : із серії докладів на укр. теми, що були влаштовані Департаментом Сх.-Європ. мов Колумбійського ун-ту з У. Н. Союзом в Америці 1941 року / О. Кошиць. — Електрон. текст. дані

(1 файл : 13,9 Мб). — Канада : Вид. «Організації культ.-освіт. працівників ім. О. Кошиця в Канаді», [19–?]. — Режим доступу: <https://elib.nlu.org.ua/object.html?id=8739> (дата звернення: 21.04.2025). — Назва з екрана.

Бібліографічні джерела

109. Лицар української пісні : Олександр Кошиць : бібліогр. покажч. / уклад. Н. В. Ребякова. — Черкаси : [ОУНБ ім. Тараса Шевченка], 2005. — 11 с.

Допоміжні покажчики

Іменний покажчик

До покажчика включено прізвища авторів, укладачів, редакторів, а також осіб, яким присвячено матеріали. Номери, що, відносяться до прізвищ осіб, котрим присвячено матеріали, наведено в дужках.

Антонович М. 27
Бабій В. 70
Безуглий В. 28
Березка А. 29
Білецька Р. 30
Білецький Ф. 31, 91
Бойко С. 92
Борисова Т. 32
Булат Т. 33
Бурбан В. 34
Василько В. 35
Вишенський С. 7
Власова А. 93
Головащенко М. 10, 36–42, 61
Гордійчук М. 43
Гречанюк С. 44
Дуда М. 45
Еліас В. 102
Зайцев П. 47, 48
Захарчук О. 94
Зорівчак Г. 49
Інгутець О. 50
Ісаєва О. 87 (упоряд.)
Калуцька Н. 51, 52
Карась Г. 8
Колісник О. 53
Кониський О. 26
Корнійчук В. 96
Корсун Л. 54, 55
Корчова О. 56
Курас О. 57
Лисенко М. 26, (76)

Лисько З. 15
Літвінова С. 49
Лобанівський М. 58 (упоряд.)
Мащенко П. (3)
Масенко П. 62
Мицик В. 97
Міньковський О. 16
Муха А. 63
Невмитий В. 13, 64, 83
Невмитий І. (13), 64–66, 83, 98
Недоступ П. 67
Недоступ Р. 99
Паранюк Є. 69, 70, 100
Палакін Г. 72
Пархоменко Л. 8
Педан Ю. 61, 71
Пересунько Т. 72, 73, 105–107
Пономаренко М. 74–76
Ребякова Н. 110
Савчук Г. 77
Смолій В. 59
Тарасова О. 78
Тимошук О. 79
Уманець В. 80–82
Чайковський М. 103
Чекан О. 84
Чечель Л. 104
Шатайло О. 85
Шестаков А. 86
Шрамко Л. 87
Шульгіна В. 88
Щербатюк О. 89, 90

Список переглянутих і розписаних періодичних видань

Всесвіт
Дзвін
Дніпро
Історія в школі
Київ
Колос
Країна
Культура і життя
Літературна Україна
Мистецтво та освіта
Музика
Надросся
Народна творчість та етнографія
Нова доба
Пам'ятки України
Пам'ять століть
Прес-Центр
Про українську пісню і музику
Світлий шлях
7 днів Черкаси
Слова Просвіти
Соціалістична культура
Трудова слава
Україна
Україна молода
Українська музична газета
Український тиждень
Хроніка–2000
Черкаський край
Шевченків край

Зміст

Від укладачів.....	3
Передмова.....	4
Життя та творчість композитора.....	7
Олександр Кошиць і його хор як вісник світової слави української пісні.....	16
Олександр Кошиць і Микола Лисенко: два музичні генії.....	22
Відгуки про творчість Олександра Кошиця.....	25
Співцєві України (вірш пам'яті Олександра Кошиця).....	28
Твори Олександра Кошиця.....	29
Окремі видання.....	29
Публікації в періодичних виданнях та збірниках.....	30
Нотні видання.....	30
Література про життя і творчість Олександра Кошиця.....	32
Біографія.....	32
Вшанування пам'яті.....	37
Електронні ресурси.....	38
Бібліографічні джерела.....	39
Допоміжні покажчики.....	40
Іменний покажчик.....	40
Список переглянутих і розписаних періодичних видань....	41

Бібліографічне видання

**Олександр Кошиць:
геній хорового співу**
(150 років від дня народження композитора)

Біобібліографічний показник

Укладачі

Калюшко Вікторія Василівна
Кравченко Любов Ксенафонтівна
Ребякова Наталія Володимирівна

Відповідальна за випуск

Л. Д. Дядик

Редакторка

О. І. Дяглюк

Комп'ютерне опрацювання

В. В. Калюшко

Формат 60x84/16

Видавець і виготовлювач
Комунальний заклад «Обласна універсальна наукова
бібліотека імені Тараса Шевченка»,
вул. Байди-Вишневецького, 8, м. Черкаси, 18001

Підписано до друку 28.08.2025. Тир. 50. Ксерокс ОУНБ імені Тараса
Шевченка

